

Tankebreve

B. S. Ingemann-Selskabet

Maj 2022

22. Årgang

Nr. 1

Sommermøde/Byvandring i Slagelse

Lørdag den 28. maj 2022 kl. 14.00

Tilmelding nødvendig: Kontakt Helge Torm. E-mail: helge.torm@mail.tele.dk - Tlf.: 29 93 18 91

Her mødes vi: Slagelse Latinskole, Rosengade 4B, 4200 Slagelse (ved Sct. Mikkel's Kirke).

Program

Kl. 14.00: Velkomst v/formand Peter Balslev-Clausen.

Kl. 14.05: Byvandring til de tre steder, den unge Bernhard boede i Slagelse.

Guide: Helge Torm.

Ingemann og hans familie boede tæt på Sct. Mikkel's Kirke, så turen er forholdsvis kort (de boede to gange i Bredegade og en gang i Smedegade).

Kl. 15.30: Kaffe og blødt brød ~ vi arbejder på at finde en passende beværtning.

Kl. 16.00-30: Afslutning v/formanden.

Vi skulle gerne få adgang til Sct. Mikkel's Kirke, hvor Ingemann blev konfirmeret i 1804 og hvortil Lucie Ingemann malede en altertavle i 1850 eller 1852.

Entré for medlemmer kr. 50,- og for ikke medlemmer kr. 75,- (alt inkl.)

B. S. Ingemanns barndom i Slagelse

På Ingemanns 233 årsdag skal vi vandre i hans fodspor i Slagelse som et led i BSI-selskabets medlemsaktiviteter. Derfor kan det være meget nyttigt, at medlemmerne forlods får lidt orientering om baggrunden for Ingemanns barndomstid i Slagelse, og om hvordan den formede sig.

Trist baggrund

Årsagen til, at Ingemann i en tidlig alder - han var kun elleve år - måtte forlade sin fødeø Falster, var så trist, som den kunne være. Hans far, Søren Ingemann, der var præst i Torkilstrup, døde på den sidste dag i året 1799.

Ingemanns mor Birgitte Ingemann,
f. Swane (1751-1809)

Ingemanns mor, Birgitte, f. Swane, stod nu alene med otte børn og måtte finde sig en ny tilværelse, men den skulle ikke foregå i Torkilstrup, mente enkefruen, som derimod, skriver Ingemann i sin levnedsbog, "af Kjærlighed til Sønnen (valgte) Opholdet i den lille, sjællandske Kjøbstad Slagelse, hvis lærde Skole gjaldt for en af de bedste i Landet". At der også spillede

andre, og vel nok mere afgørende forhold ind i valget, vil blive afsløret på byvandringen den 28. maj og publiceret i en større artikel i næste nummer af Tankebreve!

I efteråret 1800 tog enken og nu blot fem af børnene (de tre andre var "afsat" i mellemtiden) vemodigt afsked med Falster og satte kursen mod Slagelse. De var blevet tilbudt plads i "Bredgaden hos en Enkefrue, hvis halve Husleilighed nu var blevet Familiens nye Hjem...Drengene skulle have deres Kammer i en Sidebygning." (Citat fra Levnedsbogen).

Den 12. oktober 1800 blev den lille Bernhard Severin optaget i Slagelse Latinskole, som lå tæt ved foden af Skt. Mikkels kirke midt i den middelalderlige by, og herfra blev han dimitteret i oktober 1806, så han tilbragte i alt seks år som barn og ung i Slagelse, men familien boede ikke det samme sted hele tiden, tværtimod.

Gammel husrække i Bredgade.

I et af disse huse flyttede familien fra Torkilstrup ind oktober 1800. Postkort, sendt 1911.

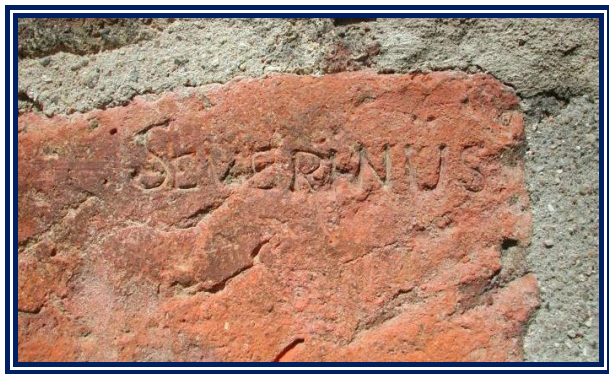
Skiftende tilholdssteder

Hos enkefruen i Bredgade (nu nr. 44), der var lig med Ane Top, enke efter en provst Top, boede familien Ingemann kun til udgangen af 1801, hvorefter den fik logi i et hus på Smedegade (nu nr. 14), hvor den overtog Hans Bastholms lejlighed. Han var lærer ved Latinskolen fra juli 1800 til maj 1801, hvorefter han virkede og blev kendt som præst ved Skt. Peders Kirke. Sene- re hen blev han ven af Ingemann, da denne havde haft sin debut som digter, men det er jo en lidt anden historie.

I maj 1805 fik familien foden under eget bord, idet moderen købte ejendommen på Bredegade 54 med hus og vænge. Her boede den unge Inge- mann, til han i oktober 1806 flyttede til København som 17-årig student. Hans mor blev dog boende i sit hus i Slagelse, indtil hun døde den 2. maj 1809.

Skolegangen i Slagelse

Ingemann giver i sine erindringer meget interessante betragtninger omkring livet i Slagelse på den tid, som jeg ikke vil komme nærmere ind på her, og hans skolegang er vi også godt underrettet om, dels fra de officielle kilder vedr. karakterer og opførsel, men især i kraft af livlige optegnelser ved Inge- mann selv.

Denne mursten med Ingemanns mellem- navn på latin, *Severinus*, kan man se på latinskolens sydvæg. Er det mon drengen Bernhard Severin, der her har været på spil ?

Christen Niemann Rosenkilde (1786-1861)
Ingemanns skolekammerat fra Slagelse og senere berømt skuespiller. Foto formentlig fra slutningen af 1850'erne. Fotograf ukendt.

Her skal det slås fast, at for Inge- mann var skolegangen i Slagelse - modsat H. C. Andersens indtryk 16-20 år senere - ikke nogen "Plagelse", lige- som Ingemann fik livsvarige venner her, bl.a. Christen Niemann Rosenkil- de, der senere slog igennem som kongelig skuespiller.

Nok at se på

Ved rundturen i Slagelse den 28. maj kan vi ikke nå at genopleve alle de steder, hvor Ingemann færdedes som discipel. F.eks. var han også meget interesseret i Antvorskov Slot og Hvilehøj med korset for Hellig Anders. Der når vi ikke ud, men der er nok at se på i Slagelse by, som da også har opkaldt en vej efter den store digter.

Helge Torm

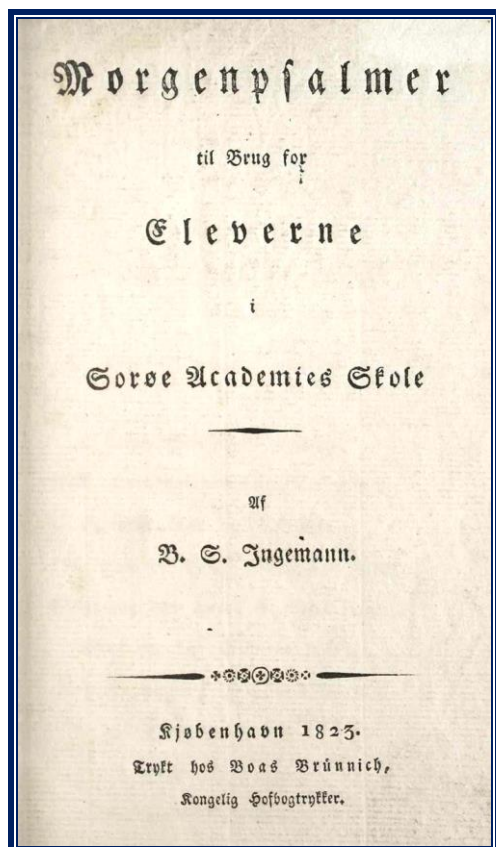
Fred hviler over Land og Bye

~ B. S. Ingemanns aftensang fra 1822

Det er i år 200 år siden, B. S. Ingemann den 23. juli 1822 blev udnævnt til lektor i dansk sprog og litteratur ved Sorø Akademi for umiddelbart derefter at flytte til Sorø, hvor han til sin død beboede den tjenestebolig ved akademiet, som siden er gået under navnet »Ingemanns Hus«.

Litografi af Ingemann og Lucie efter Koops portrætter fra ca. 1820. Nogenlunde sådan så parret ud da *Fred hviler over Land og Bye* blev skrevet (1822).

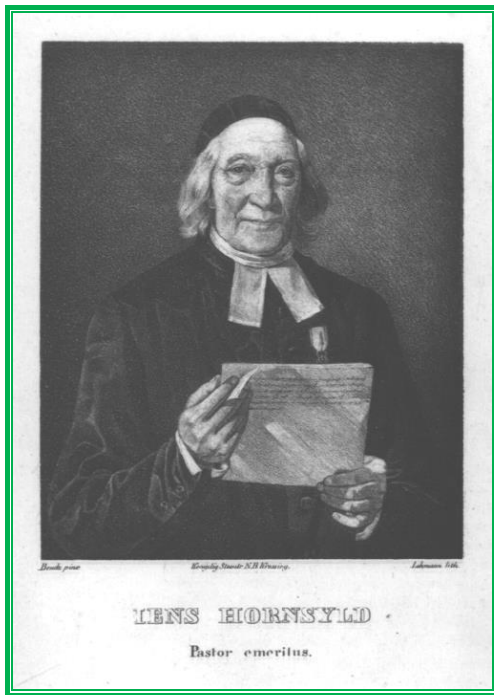
Morgensalmer til Brug for Eleverne i Sorøe Academies Skole, 1822.

Kort tid efter indflytningen, sandsynligvis i løbet af september måned skrev Ingemann aftensangen »Fred hviler over Land og Bye«¹⁾ under indflydelse af den natur, der omgav ham, akademiparken og syd for den Sorø Sø med udsigt til skove og marker på den anden side af søen. Nogenlunde samtidig skrev Ingemann *Morgensalmer til Brug for Eleverne i Sorøe Academies Skole*, der udkom kort før jul 1822²⁾. Morgensalmerne var et bestillingsarbejde, formidlet af J. P. Mynster, der var medlem af direktionen for universitetet og de lærde skoler, hvorunder Sorø Akademi sorterede. Morgensalmerne blev hurtigt kendt og vakte berettiget opsigt i samtiden, da de var de første egentlige salmer, der gav udtryk for den vågnende religiøse interesse, der i 1820'erne og 30'erne fandt udtryk i

¹⁾ Om Ingemanns aftensang *Fred hviler over Land og Bye*, se: Anders Mallings: *Dansk SALME Historie, Bind 1, Salmerne A-F*, København: J. H. Schultz Forlag 1962, s. 427-429; Peter Balslev-Clausen: *Salmedigteren B. S. Ingemann*. Frederiksberg: Materialecentralens Forlag 1989, s. 21-22 ; Kirsten Jensen Holm: *Folkekær og dogmatisk ukorrekt*, København: C.A. Reitzels Forlag 2003, s. 81-82; Jørgen Kjærgaard: *Salmehåndbog* Bd. 2, København: Det Kgl. Vajsenhus' Forlag 2003, s. 720-721; Kristian Nielsen: *Håndbog i B. S. INGEMANNs Liv og Forfatterskab*, København: ABC Publishings forlag 2009, s. 191.

²⁾ Morgensalmerne blev godkendt af universitetsdirektionen 23. november 1822, trykt 28. december samme år og indbundet 4. januar 1823, se: Anders Mallings (1962) s. 257); Kristian Nielsen: *Bibliografi over B. S. Ingemanns Forfatterskab*, København: B. S. Ingemann-Selskabet / C.A. Reitzels forlag 2006, s. 62.

opblomstringen af borgerlig religiøsitet og de folkelige vækkelser.

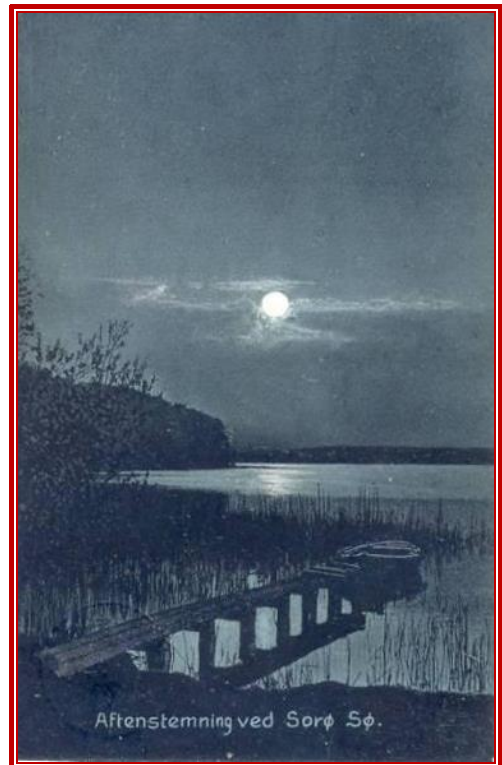

Pastor Jens Hornsyld (1757-1840)

Således glædede den teologisk konservative præst Jens Hornsyld (1757-1840), der på dette tidspunkt levede som emeritus i Aarhus, sig i et brev til Ingemann 11. marts 1823 over »disse Psalmer og endnu mere [over] Deres herlige Aftensang, den af en blid, kjerlig, salig Aand udstrømmende Freds-Psalme: Fred hviler over Land og Bye.«³⁾

Sangen må være skrevet i efter-sommeren 1822⁴⁾ og blev trykt i tidskriftet Harpens januarnummer 1823⁵⁾. Det er tilsyneladende ikke som i Ingemanns første salmer fra 1816 og til dels i morgensalmerne fra 1822 romantikkens oplevelse af tilværelsens spændinger og anelsesfulde sammenhæng,

men den førromantiske kristent oplevede og skildrede landlige idyl fra Matthias Claudius' salmer, der præger indhold og billedsprog.

*Fred hviler over Land og Bye,
Ei Verden larmer meer:
Fro smiler Maanen til sin Skye,
Til Stjerne Stjerne seer.*

Det har været diskuteret⁶⁾, om det er en aftenstemning fra København eller Sorø, Ingemann har villet gengive i sangen, da »dammen« i strofe 2 både skulle kunne være Blegdammen ved Sortedamssøen og en lokalitet på sydsiden af Sorø Sø, hvor der fandtes en blegedam, hvor der om natten blev holdt vagt ved det tøj, der skulle bleges⁷⁾. Ingemann har kunnet se ud over søen fra sin embedsbolig ved Sorø Akademi, og i en stille nat har man hen over søen kunnet høre, hvordan vogteren ved blegepladsen sang, i dette tilfælde salmer, for at underholde sig

3) V. Heise: *Breve til og fra Bernh, Sev. Ingemann*, København: C.A. Reitzels Forlag 1879, s. 157 f.

4) Malling 1962, s. 428

5) »Aftensang«. *Harpn. Et æstetisk Tidsskrift*, udg. af A.P. Liunge, 3. januar 1823 nr. 1. (Nielsen 2006, s. 61.)

Se gengivelse i slutningen af artiklen !

6) Malling 1962. s. 428

7) Se: Kristian Nielsen: *Håndbog i B. S. INGEMANNs Liv og Forfatterskab*, Bind II, København: ABC Publishing 2009, s. 171-172.

selv og holde ubudne gæster på afstand:

**Og Søen blank og rolig staaer
Med Himlen i sin Favn;
Paa Dammen fjerne Vogter gaaer
Og lover Herrens Navn.**

Naturbilledet er (fuld)månen, der står over den sydlige nattehimmel og hen over Sorø Sø's sydlige bred spejler sig i den spejlblanke Sø og derved forener sig med søens vand, vogterens sang og nattens mørke på samme inderlige måde som to elskende i Jesu navn favner hinanden i nattens mørke. Ingemann var ikke for ingenting kort tid i forvejen (30. juli) blevet gift med sin elskede Lucie Mandix. I »Fred hviler over Land og By« indfælder Ingemann sit og Lucies samliv i den på én gang kosmiske og kristne sammenhæng. Ved at kombinere natursynet med vogterens salmesang »lover« og dermed »lovsang« har tilmed erotiske konnotationer, jfr. engelsk: »to love« og »love song«⁸⁾ giver Ingemann totaloplevelsen af natur og religion den kosmisk-kristne dimension, der 15 år senere er det gennemgående tema i hans morgen- og aftensange. Her, først og fremmest i morgensangen *Lysets Engel gaaer med Glands*, findes også løsningen på, hvem »Lysets Engel« er, nemlig månen: Som solen er »Lysets Engel«, dvs. den der om dagen formidler lyset, Guds virkelighed og nærvær, til verden og til mennesker, formidler månen om natten den samme virkelighed og det samme nærvær til verden og til mennesker, nærmere betegner søen og de mennesker, der er omkring den, vogteren, Ingemann og Lucie.

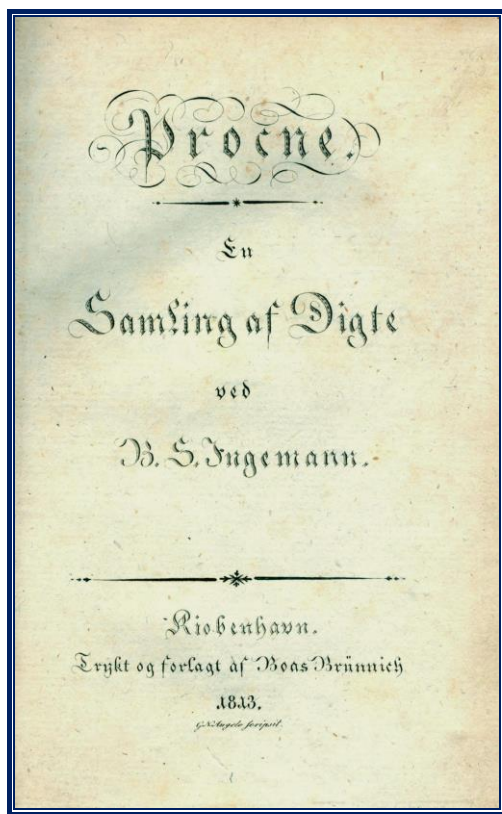
Den »Fredens Engel«, der introduceres i slutningen af strofe 4 er den engel, der som »Lysets Engel« dvs. som manifestationen af Guds nærvær bringer fred til mennesker. Jfr. sidste strofe af den sang Ingemann nogenlunde samtidig med »Fred hviler over Land og Bye« skrev til Frederik 6.s fødselsdag 28. januar 1823. Her siger Ingemann i en bøn til »Gud, Kongers Konge«: »Hold over ham din Almagts Haand! / Veiled ham med din Viisdoms Aand! / Din Fredens Engel ham ledsage! / Læg Dage, Herre, til hans Dage! / Lad Troskab ved hans Throne staae! / Lad hist ham Livet Krone naae!« Ligesom Ingemann bad Gud om at holde sin hånd over kongen, beder han her Gud om at holde sin hånd over ham og med ham alle andre mennesker.

Selvom »Fred hviler over Land og Bye« ved første gennemlæsning tilsyneladende skildrer en førromantisk landlig idyl fra 1780'erne eller 90'erne, viser sangen sig ved nøjere gennemlæsning alligevel at være et typisk romantisk digt, med flere niveauer og flydende anelsesfulde grænser mellem planer og personer.

Komponisten Rudolph Bay (1791-1856)
står bag den mest kendte melodi til
Fred hviler over Land og Bye (1827).

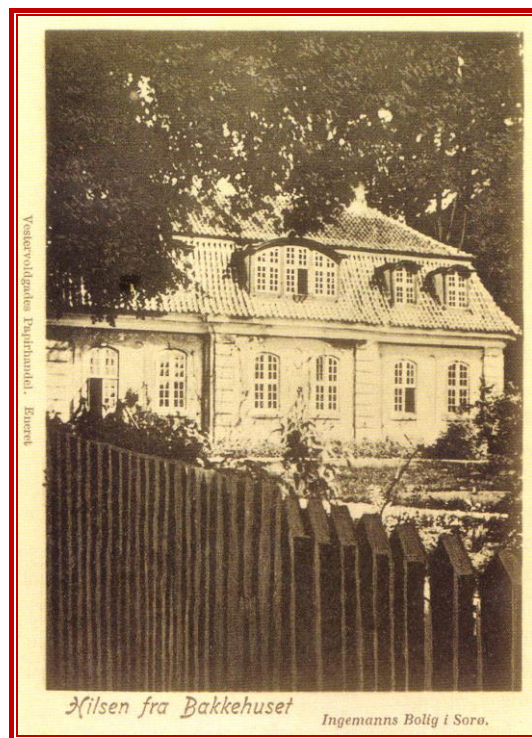
⁸⁾ Se: Peter Balslev-Clausen: »Sjungende hjerte, tag Ånden i favn« i Salmer.dk, artikler.

Ingemanns tredje digtsamling *Procne* fra 1813 er et af digterens betydeligste ungdomsværker.

Er sangen et dybt personligt digt, eller er den bortset fra de to første strofer et citat af, hvad den fjerne vogter synger? Er det ham eller fredens engel eller digteren, der er fremmed, og hvorfor? Er det vogteren eller fredens engel, som digteren ~ eller den, som digteren taler til, altså den, der læser eller synger sangen ~ skal lære sin aftenang af? Bag den idylliske facade er sangen et stærkt udtryk for den uro, der er menneskets grundvilkår i denne verden, i modsætning til den fred, der er den himmelske virkelighed, og som månens og søens favntag det både kosmiske og helt nære billede på? Mennesket er en flygtning og en fremmed, hvis hele liv er længsel efter og stræben mod den fred, som fredens engel forkynnder som på en gang nærværende og alligevel først til stede ved verdens ende i Guds Rige. Det er denne fred, som søens og månens ~ og to elskendes ~ favntag er den kosmiske naturs billede på, sådan som også In-

gemann og Lucie efter 10 års forlovelsestid oplevede deres ægteskab som en foregribelse af den evige fred i Guds Rige.

Ingemanns Bolig i Sorø, ca. 1910.
Postkort, med "Hilsen fra Bakkehuset".

Gunilla Hermansson henviser i sin gennemgang af Ingemanns tematisering af poesi og erotik i *Lyksalighedens øer. Møder mellem poesi, religion og erotik i dansk og svensk romantik*⁹⁾ fra 2010 til *Varners poetiske Vandringer* (1813), hvor Varners forelskelse og glæde over kærligheden til Maria bliver årsagen til at hans poesi fører ham »til (anelsen af) »et fremmed, et underfuldt Land / hinsides det blaa Ocean«:

Og Evighed kalder
Jeg Havet, som grændseløst flyder,
Og hisset, hvor Himlen paa Havet nedfalder,
De Saliges Kyst mig indbyder;
Og Elskov jeg nævner den salige Lyst,
Som hæver det ahnende Bryst.
(*Procne*, 1813, s. 179)

⁹⁾ Gunilla Hermansson: *Lyksalighedens øer. Møder mellem poesi, religion og erotik i dansk og svensk romantik*, Göteborg og Stockholm: Makadam Förlag 2010, s. 149-150.

Varner får sin Maria til sidst, men den fulde salighed vinder Parret først i Himlen, hvor deres Kroppe ikke danner en hindring for sjælenes sammen-smeltning.« Parallellen til »Fred hviler over Land og By« er slående: Søen er havet, månen er himlen, søens sydlige bred er de saliges kyst og elskoven Ingemanns og Lucies indbyrdes kærlighed. Forudsætningen for både digtet og sangen er en klippefast tro på Gud og på Himlen som det fælles grundlæggende hjemsted

I Guds Rige, hvor alle forskelligheder ophæves, hvor Gud er alt i alle (1.Kor 15,28) og alle er ét i Kristus (Kol 3.11), glemmes al uro og utilstrækkelighed i forhold til én selv og i forhold til alle andre. Det er det, Ingemann ønsker at sige i sangens slutningsstrofe, der ikke desto mindre på grund af det tilsyneladende uforsonlige ord »hader« er udeladt i både *Højskolesangbogen*¹⁰⁾ og *Den Danske Salmebog* 2002¹¹⁾. Uden

¹⁰⁾ *Højskolesangbogen*, 19. udg, 2020, nr. 575. *Den Danske Salmebog* 2002, nr. 778.

¹¹⁾ I Ingemanns sammenhæng betyder ordet »spotte, håne eller være ond imod« (*Ordbog over det danske Sprog* (1925) bd. 7, stikord »hade«). Ingemann har med udtrykket ikke mindst tænkt på de københavnske litteraturkritikere, hvis perfide kritik af hans digtning i lange perioder gjorde livet surt for ham. Den kommission, der udarbejdede *Den Danske Salmebog* 2002 overvejede at tage Ingemanns slutstrofe med i den nye salmebog. Henrik Wivel ønskede som medlem af salmebogs-kommissionen at optage strofen, men blev nedstemt. I sin bog *Perlen. Prædikener og det, der ligner* (København: Gyldendal, 2001, s. 22, skriv er han om »Fred hviler over Land og Bye«s slutning: »Selv her i det dybeste mørke rækker Guds forsyn ind og forsoner alle de modsætninger, der trives i verden, ja, endog hadet, hvis tilstedeværelse forfatteren med sin realitetssans aldrig synes at kunne udelukke.«

den sidste konkluderende strofe, som hele aftensangen i virkeligheden skal forstås ud fra, virker den underligt uformidlet og uforløst. Her, i slutningsstrofen, samles digtets motiver i dén evige lovsang, som digterens, vogerens, englens og læserens (sangerens) lovsange - der indtil da er holdt adskilt som forskellige planer og udviklingsforløb - peger frem mod for til sidst at forenes i evigheden i Guds Rige.

**Fred med hver Aand, som hader mig!
Den skal mig elske vist,
Naar samlet i Guds Himmerig
Vi ham lovprise hist.**

»Fred hviler over Land og Bye«s slutstrofe minder om sidste strofe i digtet »Velsignelsen« fra digtsamlingen Julegave, som Ingemann udgav seks år tidligere i 1816. Her beder Ingemann Gud om at velsigne ham og alle andre, også dem, der måtte hade ham, dvs. ikke bryder sig om ham, »ikke kan fordrage, ikke kan udstå, ja afskyr ham«¹²⁾:

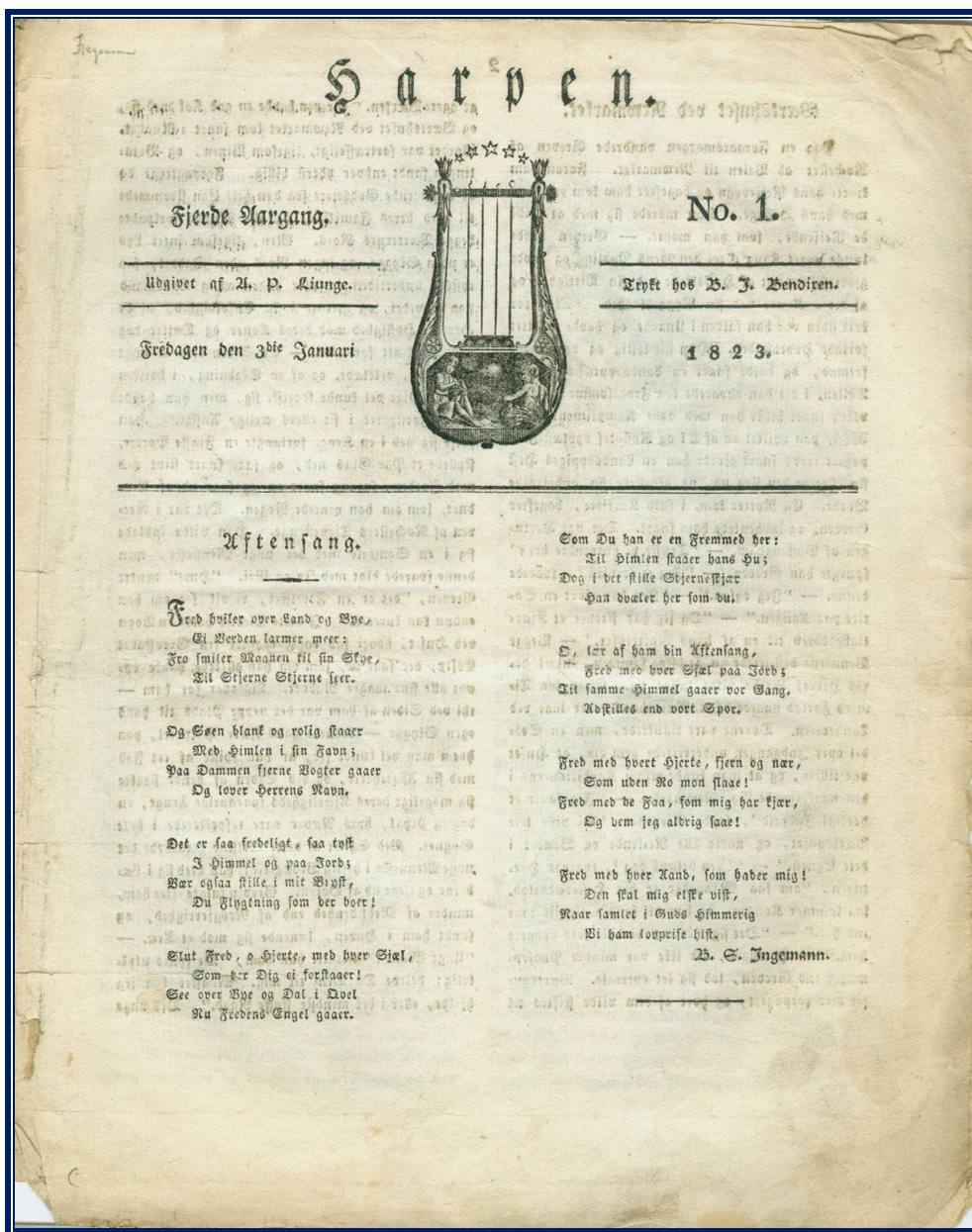
**Velsign os evig, Fader!
Velsign og giv os Fred!
Naar Broderen os hader,
Naar Verden os forlader,
Naar sidste Kamp os kuer,
Naar Synd og Død os truer -
Giv Fred og Salighed!**

Peter Balslev-Clausen

**Sorø Sø og Ingemanns Ø.
Et syn, som må have inspireret Ingemann.**

¹²⁾ *Ordbog over det danske sprog*, stikord: »hade«.

Førstetrykket af Ingemanns »Fred hviler over Land og Bye« i *Harpen*, 3. januar 1823.
Skulle man have svært ved at læse fraktur, er teksten gengivet herunder.

1.

Fred hviler over Land og Bye,
Ei Verden larmer meer:
Fro smiler Maanen til sin Skye,
Til Stjerne Stjerne seer.

2.

Og Søen blank og rolig staaer
Med Himlen i sin Favn;
Paa Dammen fjerne Vogter gaaer
Og lover Herrens Navn.

3.

Der er saa fredeligt, saa tyst
I Himmel og paa Jord;
Vær ogsaa stille i mit Bryst,
Du Flygtning som der boer!

4.

Slut Fred, o Hjerter, med hver Sjæl,
Som her Dig ei forstaaer!
See over Bye og Dal i Qvel
Nu Fredens Engel gaaer.

5.

Som Du han er en Fremmed her:
Til Himlen staaer hans hu;
Dog i det stille Stjerneskjær
Han dvæler her som du.

6.

O, lær af ham din Aftensang,
Fred med hver Sjæl paa Jord;
Til samme Himmel gaaer vor Gang,
Adskilles end vort Spor.

7.

Fred med hvert Hjerter, fjern og nær,
Som uden Ro mon slaae!
Fred med de Faa, som mig har kjær,
Og dem jeg aldrig saaer!

8.

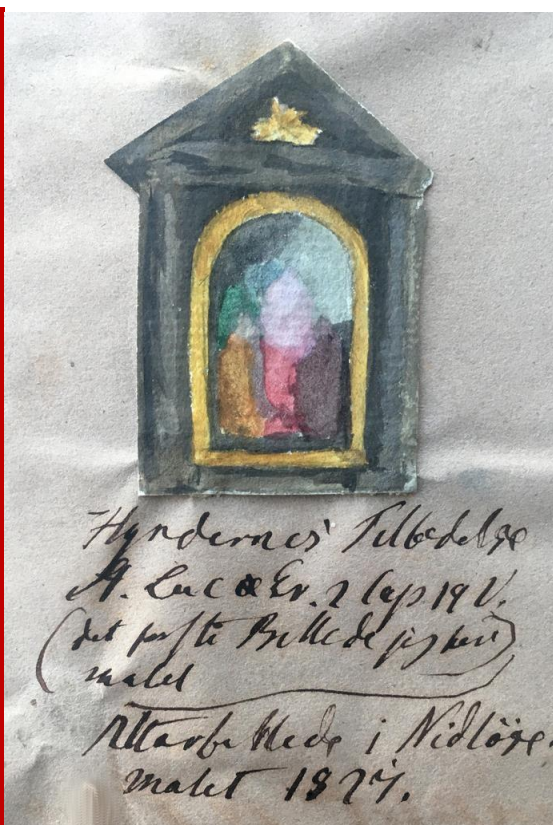
Fred med hver Aand, som hader mig!
Den skal mig elske vist,
Naar samlet i Guds Himmerig
Vi ham lovprise hist.

Lucie Ingemann-Raderinger

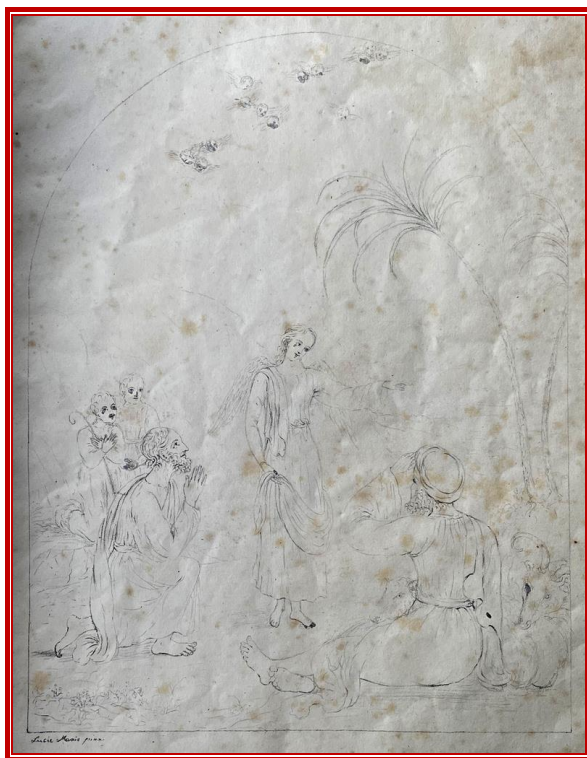
Redaktionen er kommet i besiddelse af et hæfte (41 x 28) indeholdende ti raderinger, som hovedsagelig forestiller motiver, der er identiske med Lucie Ingemanns altertavler. ~ I denne artikel vil vi gengive raderingerne, de tilsvarende skitser fra Lucie Ingemanns Skitsebog samt tilhørende altertavler. ~ Billedkvaliteten er, som man må forvente af papir, der har mange år på bagen. Proveniens: Familien Spur, læs side 12f.

Her er et samlet overblik over Lucie Ingemanns ti raderinger med både for- og bagside. Udover disse, findes der enkelte andre raderinger og tryk, som også vil blive nævnt i artiklen. *Da der på de efterfølgende sider vil være flere motiver som kan forveksles, vil raderingerne fra hæftet være markeret med en **rød ramme**.* Raderingerne er beskåret og fremstår her befriet for alt overflødigt papir.

Til venstre den første radering i hæftet, som ikke er umiddelbart sammenlignelig med en af Lucie Ingemanns mange skitser fra skitsebogen eller altertavler, men da motivet utvivlsomt forestiller *Hyrdernes Tilbedelse* (1827), er raderingen formentlig det eneste bud på, hvordan altertavlen til Ni(d)løse Kirke har set ud, hvilket man ikke har vist i nyere tid. Maleriets tilblivelse m.m. er beskrevet i Lucie Ingemanns *Et lille Levnetsløb til Bernhard*, 1996, s. 87 (skitsen er afbildet s. 88). Kirkens præst i 1827 hed Poul Christian Edelberg Poulsen (1795-1874) og var Ingemanns skolekammerat fra Slagelse Latinskole.

Raderingen til venstre er fra det nyerhvervede hæfte. Den er baseret på altertavlen til Fjenneslev Kirke (1828). Til højre en identisk radering, som tilhører Sorø Museum.

Til venstre ses skitsen til altertavlen, hvorunder Lucie Ingemann har skrevet: Engelen forkynder Christi Fødsel St. Lucæ 2 Cap. 8 V. Altarbillede i Fiendeslevlille, malet 1828. I midten selve altertavlen. Tavlen befinder sig på magasin på Sorø Museum og er - som det ses - meget medtaget. På det meget tidlige foto til højre får man en idé om, hvordan den engang har taget sig ud; herunder skriver LI: Denne Photographi af Herr H. F. G. Hansen¹⁾ her i Sorø, er taget efter mit graa i graa Billede efter min Altertafle i Fienneslevlille, hvortil Farveskitsen staaer paa næste Blad (tv. herover).

Redaktionen takker den tidligere ejer af hæftet med Lucie Ingemanns raderinger, pastor emeritus Peter Grønlykke, som ønsker, at de sjældne raderinger skal komme til offentlighedens kendskab via Ingemann-Selskabet. Grønlykke skriver:

Jeg kan oplyse flg. om trykkene af Lucie Ingemann.

De har været i sognepræst Erik Spurs (1890-1971) varetægt. Erik Spur var født i Fjaltring, hvor hans far Niels Christian Hostrup Spur (1846-1913) var sognepræst, Senere flyttede familien til Lyderslev, Stevns, hvor Niels Christian Hostrup Spur er begravet. Niels Christian Hostrup Spur var født i Hobro, hvor hans far Johan Henrik Spur (1815-1868) var sognepræst. Johan Henrik Spur var gift med Laura Marie Elise Hostrup (1814-1868), søster til digteren Jens Christian Hostrup. Johan Henrik Spur var søn af Niels Christian Spur (f. 1776 i Vordingborg - d. 1817 i Hobro) og Bollette Franciska Ingemann (1783-1868) [J: Ingemanns søster, red.]

Erik Spur var ud af en søskendeflok på 6. Erik Spur var min stedfar. Han blev efter min fars død gift med min mor, Gerda Grønlykke, og flyttede ind hos os på Strandvejen i Middelfart. Der var i Spurs bo en del ting, som havde tilhørt B. S. og Lucie Ingemann. Ud over de nævnte tryk, var der også et lille maleri (oliemaleri, tror jeg) af jomfru Maria. Desuden nogle bøger. Jeg har således Ingemanns slidte eksemplar af biskop Hans Martensens "Mester Eckhart" (disputats) Kbh. 1840. Jeg er som bekendt ikke i slægt med Erik Spur, og efter hans død overgik det meste til hans døtre, Hanne Spagner og Birgitta Spur (gift Olafsson). - Erik Spur havde som nævnt fem søskende. Man må formode, at de også har været i besiddelse af nogle ting.

¹⁾ H. F. G. Hansen (1824-1890) virkede som fotograf i Sorø ca. 1865-1880 og har lavet udsnitsfoto af Ingemann efter Rudolph Strieglers foto fra 1861 (se undertegnede *Håndbog i B. S. Ingemanns Liv og Forfatterskab*, Bind II, 2009, s. 74). Hvordan Lucie Ingemann og H. F. G. Hansen har fundet sammen, melder historien intet om.

Jeg har hørt, at B. S. Ingemanns skrivebord (eller måske pult?) skulle have været i Erik Spurs ældste brors (Olaf Spur) besiddelse, og at hans enke skulle have formidlet det videre bevidst om dets særlige historie. Måske til Sorø Museum?

Jeg håber, redaktionen kan få noget ud af dette. - Jeg behøver jo ikke at nævne, at når så forholdsvis mange ting er endt hos slægten Spur, så skyldes det sandsynligvis at Lucie og B. S. Ingemann var barnløse, og at storesøsteren, Franciska, overlevede dem begge og at en del af Ingemanns øvrige søskende også var døde.

Så vidt Peter Grønlykke.

Aktører, som nævnes i Peter Grønlykkes persongalleri: Fra venstre Ingemanns søster Bolette Franciska Spur (1783-1869), hendes søn Johan Henrik Spur (1815-1868) og dennes hustru Laura Marie Elise, f. Hostrup (1814-1868). Th. deres søn Niels Christian Hostrup Spur (1846-1913).

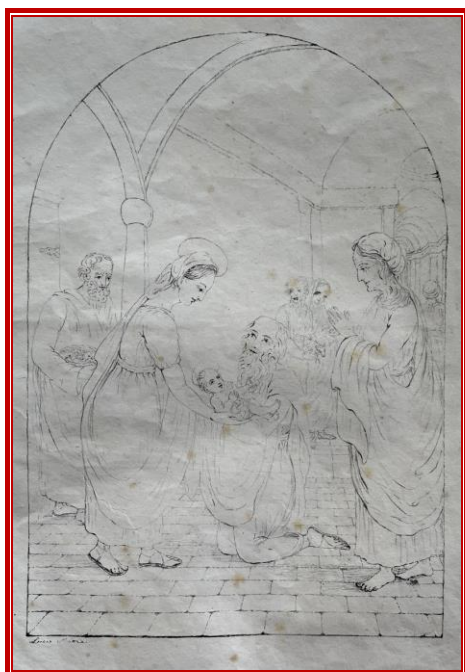
Dette motiv har været bragt i *Tankebreve* nogle gange, især omkring advent, men ny er raderingen til venstre. På skitsen i midten har Lucie Ingemann skrevet: *De Vise fra Østen. St. Matthæi Ev. 2 Cap. 10 til 11 V. Altarbillede i Sigersted malet 1829.* Det er en sjælden god komposition, hvor farveholdningen, intensiteten, den dunkle belysning i stalden og nattehimlen er smukt skildret.

Det er meget rigtigt hvad Peter Grønlykke skriver om Ingemann og Spur (Ingemanns søster Franciska blev som bekendt gift Spur), for vi véd, at Lucie Ingemann forærede en del effekter til denne gren af familien efter Ingemanns død i 1862. Disse effekter dukker af og til op på auktioner i det storkøbenhavnske område. For en del år siden blev undertegnede bekendt med, at *Ingemanns Kommandørkors* var til salg efter at have været i familien

Spurs eje siden Ingemanns tid, og flere bøger og malerier stammer også fra efterkommere af familien Spur. - Vedrørende raderinger og andre tryk, så er det forholdsvis begrænset, hvad der findes fra Lucie Ingemanns hånd. Kobberstiksamlingen har to raderinger og to litografier, se side 16, og Sorø Museum har i alt seks raderinger (identiske med de første fem, som er afbildet i denne artikel), samt det til Alsted Kirke, se side 17.

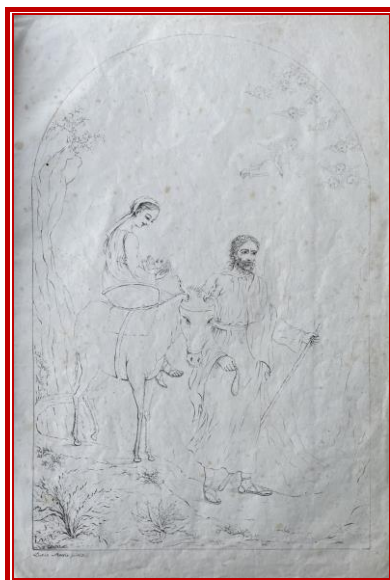

Peter Grønlykke, Peter Balslev-Clausen og Kr. Nielsen betragter hæftet med Lucie Ingemanns raderinger. Johan de Mylius og Helge Torm var også med på ekspeditionen til Nordfyn, hvor raderingerne befandt sig på dette tidspunkt (september 2021). Foto: Helge Torm. Til højre sognepræst Erik Spur (1890-1971), Peter Grønlykkes stedfar, som tidligere ejede raderingerne.

Radering, skitse og altertavle til Herlufmagle Kirke. På skitsen er anført årstallet 1830, på altertavlen 1831). Tavlen har i årevis været anbragt i et fugtigt kapel, er ca. 1995 skænket til Sorø Museum, men er så tilbage i Herlufmagle ca. 2007, for nu, iflg. Jette Lund²⁾, at befinde sig på Næstved Museum. Tavlen trænger til restaurering.

²⁾ Jette Lund: *En Altertavle af Fru Ingemann. Lucie Marie Ingemanns alterbilleder*. 2018, s. 146.

Flugten til Egypten og Hvilen paa Flugten til Egypten er to sammenhængende altertavler (diptykon) malet til Sønderup Kirke, uagtet at Lucie Ingemann ikke nævner det i sin Skitsebog. Under den første skitse (nr. to fra højre) står: *Flugten til Egypten. Matthæi Ev. 2 Cap. 14 V. Altarbillede i Sønderup*. Der er intet årstal. Under skitsen til højre har hun skrevet: *Hvilen paa Flugten til Egypten. Malet 1837. St. Johannes 1 Brev 4 Cap. 9 V. og St. Pauli Brev til Rom. 20 Cap 21 V. Det skulde have været Altartavle i Bistrup Kirke, men den tiltrædende Kirkeeier nægtede da han reiste, at levere det til Kirken og tog det med til Holsten. De er nævnt i J. P. Mynsters Visitatsbøger 27. juli 1839, bd. II, s. 122, og i det store værk "Danmarks Kirker", som skriver: Maleri m. 2 bill. i forgyldt ramme. En fotografisk gengivelse af Flugten til Egypten kan så vidt vides ses i Wisbecks illustrerede Almanak 1912, med underteksten: Flugten til Ægypten. Efter et Maleri af Fru Lucie Ingemann. ~ Det er ikke til at vide, hvad Lucie Ingemann mener med Bistrup Kirke og at altertavlen skulle være taget med til Holsten, i forhold til det, som Mynster Visitatsbøger og Danmarks Kirker nævner som værende en diptykon i Sønderup Kirke.*

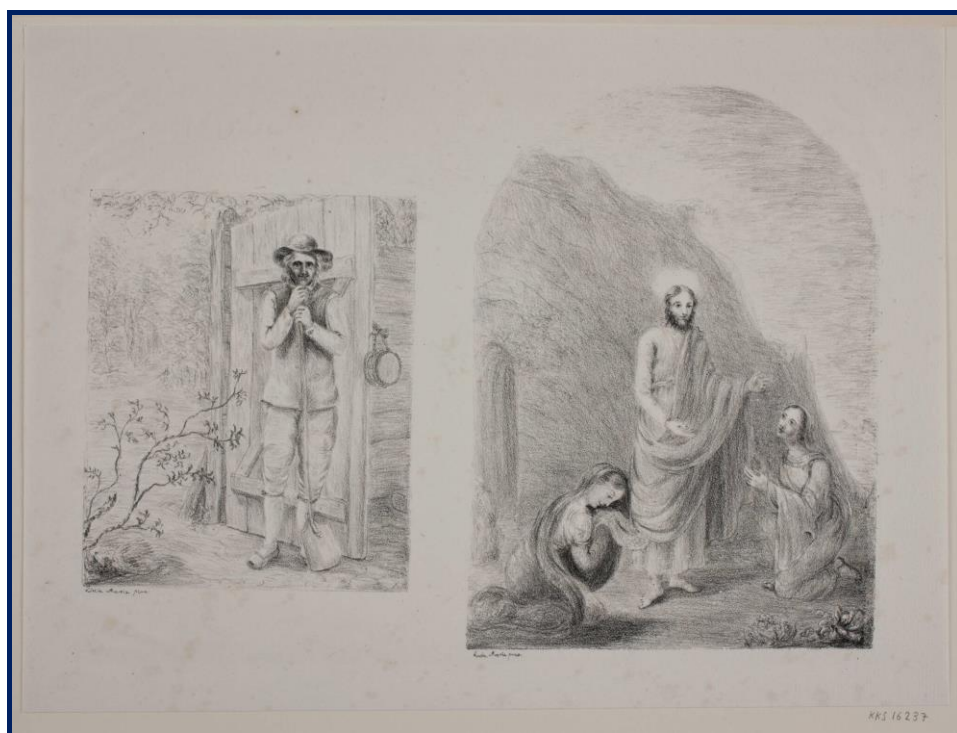

Altertavle til Næsby Kirke. Mange af Lucie Ingemanns altertavler har haft en hård medfart, f.eks. tavlen til Fjenneslev Kirke (se side 12), om hvilken det fortælles, at der blev skudt til måls efter den, og nærværende, hvorom det siges, at en præst, vistnok ansat i Næsby, blev irriteret over tavlen sine kunstneriske kvalitet og jog en albue igennem lærredet. Maleriet er forsøgt restaureret, men med uheldigt resultat, og sporene efter det eventuelle albuehul, ses endnu tydeligt. Tavlen, der nu befinder sig nu på Næstved Museum, er endnu i dårlig forfatning. Under skitsen har Lucie Ingemann skrevet: *Engelen ved Graven. Altarbillede i Næsby. St. Matthæi [o: Marcus] Ev. 16 Cap. 1 til 6 V., malet 1832. Raderingen tv. er spejlvendt, hvilket er det eneste tilfælde.*

Der findes nogle forskellige *tryk* efter Lucie Ingemann ud over de raderinger³⁾, som er baseret på det hæfte, artiklen her fokuserer på, og desuden findes der iflg. *Weilbachs Kunstnerleksikon* 13 bibelske kompositioner i litografi, men det nævnes desværre ikke, hvor de findes. Her er nogle af *Kobberstiksamlingens* tryk:

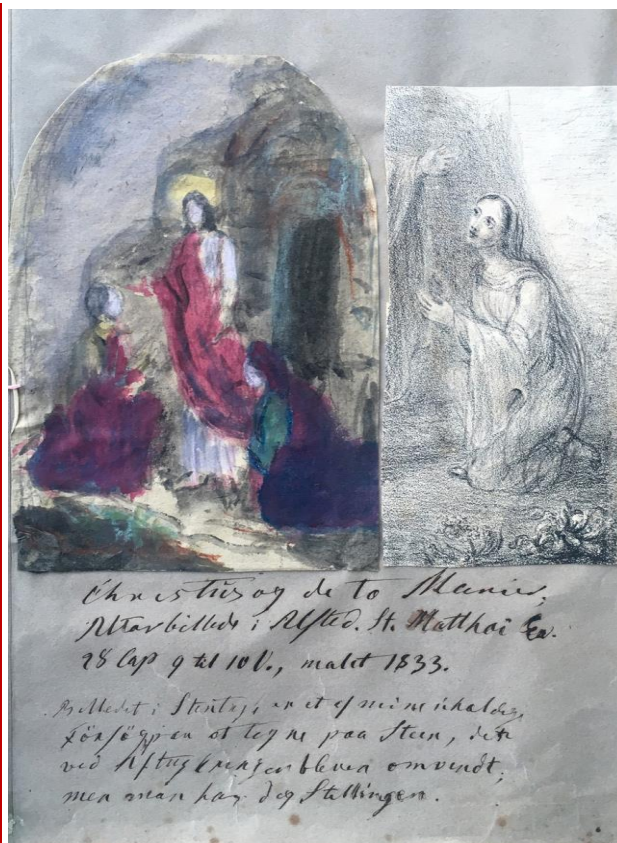
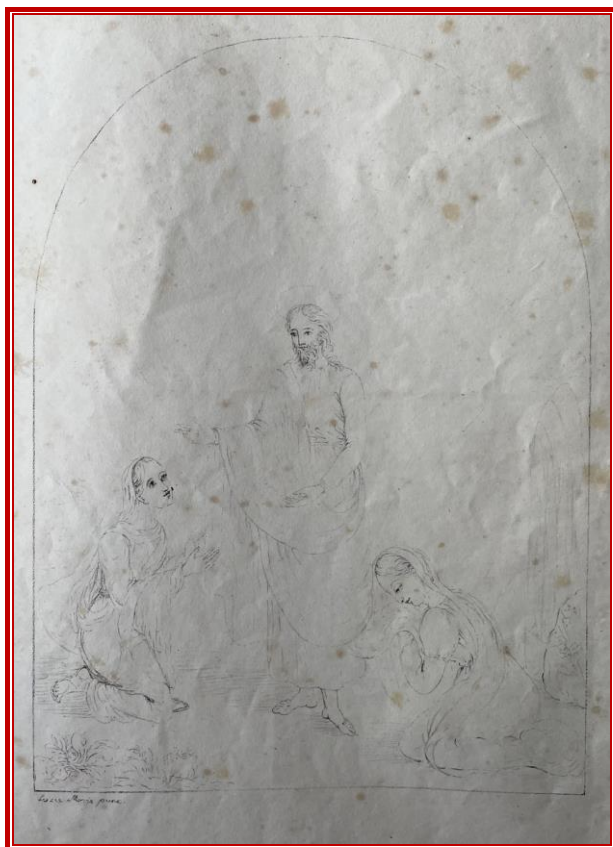

To raderinger: *En fattig kone* og *Gammel mand med en brækket kost*, begge fra 1831.

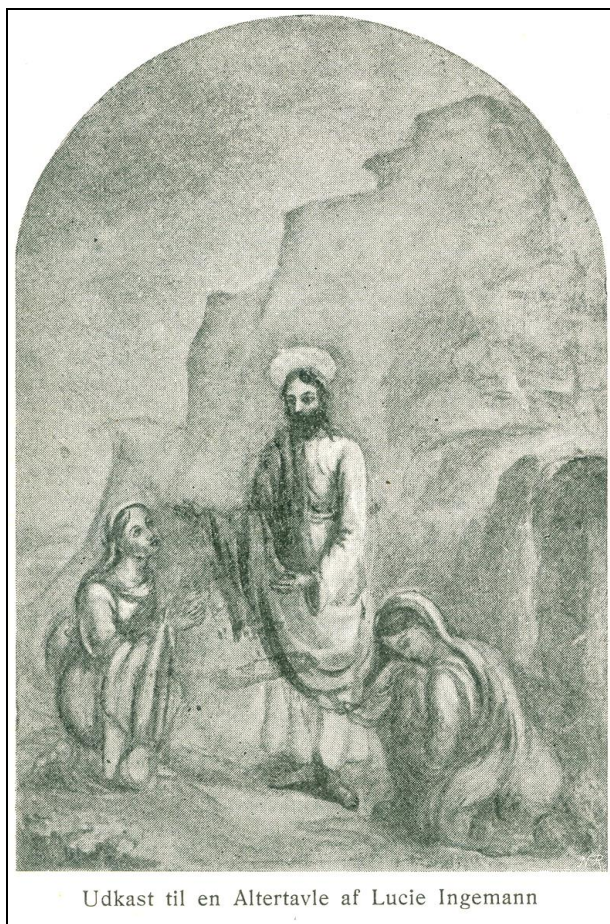

Disse to litografier fra 1834, *Havearbejderen* eller *Havemanden* og *Kristus, der åbenbarer sig for kvinderne ved graven*, er begge fra "Kobberstiksamlingen". De tilsvarende malerier beror på hhv. Thorvaldsens Museum og i Alsted Kirke. Se også næste side.

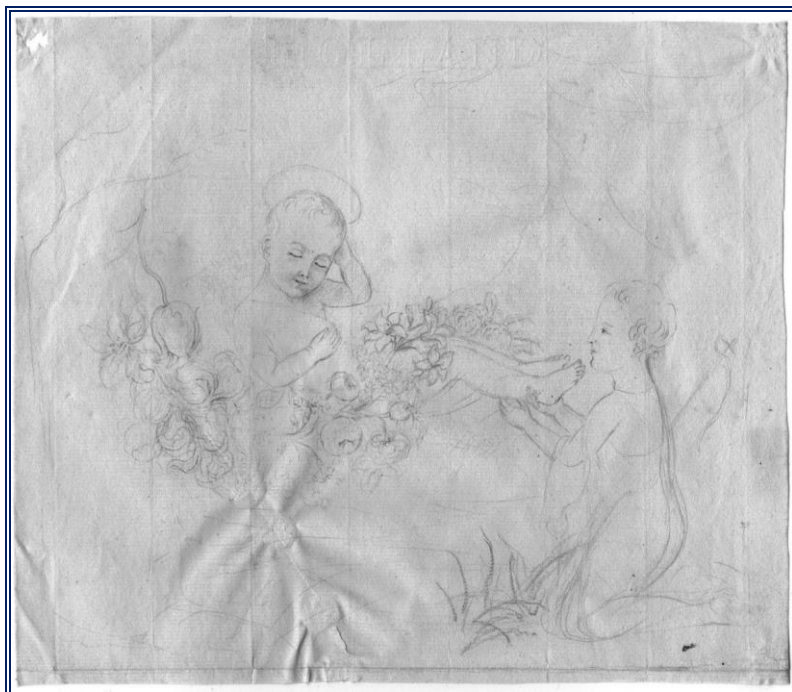
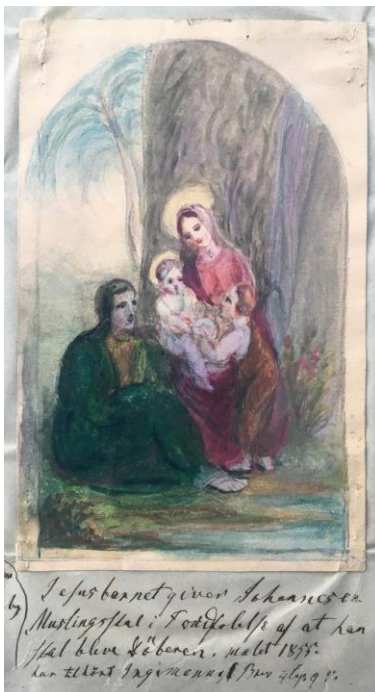
³⁾ Måske det vil være formålstjenligt at remse nogle af de trykteknikker op som findes, da flere af dem er nævnt her. **Radering:** Det at indridse et motiv i en voksbelagt metalplade for efter ætsning og indfarvning af pladen at tage papiraftryk (raderinger) heraf. - **Kobberstik:** Teknik til fremstilling og mangfoldiggørelse af et billede, hvor man ridser eller graverer motivet i en kobberplade, sværter og aftørre den så der kun sidder sværte i ridserne, og derpå ved hjælp af en trykpresse trykker den mod stykker af fugtigt papir. - **Litografi:** Trykkes teknik hvor motivet tegnes og ætzes fast på en glat sten eller metalplade der er behandlet sådan at kun motivet er modtageligt for tryksværte. - **Stentryk:** En teknik til at fremstille billeder ved aftryk fra en fugtig stenplade. - **Træsnit:** Billede hvor motivet skæres i et stykke træ, der påsmøres tryksværte og derefter bruges som kliché, når motivet gengives på papir el. lign., jf. *Nudansk Ordbog*.

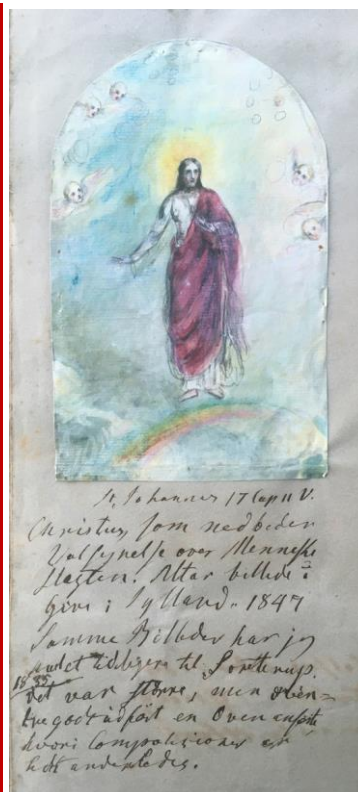
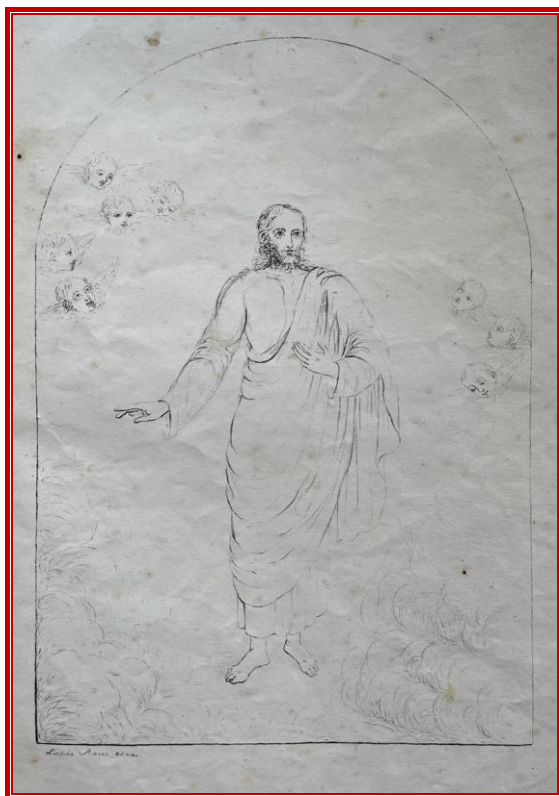
Radering og skitse fra Skitsebogen forestillende Christus og de to Marier; Altarbillede i Alsted. St. Matthæi Ev. 28 Cap 9 til 10 V., malet 1833. Til højre for skitsen har Lucie Ingemann indsat et stentryk, forestillende en knælende kvinde, formentlig Jesu Moder, ledsaget af følgende kommentar: Billedet i Stentryk er et af mine uheldige Forsøg paa at tegne paa Steen, der ved Aftrykning er bleven omvendt; men man har dog Stillingen.

Billedet tv. er fra *Da Voldene stod. Erindringer*, af W. Schorn, 1905, s. 280, ledsaget af følgende undertekst: Udkast til en Altertavle af Lucie Ingemann. Th. altertavlen til Alsted Kirke (1833).

Lucie Ingemann var optaget af forholdet mellem Jesus og Johannes (døberen), der var $\frac{1}{2}$ år ældre end Jesus. Det viser de fire billeder herover. Under skitsen øverst th. står: *Johannes lægger en Blomsterkrants om det sovende Jesusbarn.* Under skitsen nederst tv. står: *Jesusbarnet giver Johannes en Muslingsskal i Forudfølelse af at han skal blive Døberen. Malet 1855, har tilhørt Ingemann, [1?] Brev 4 Cap. 9 V.* Der er ikke nogen bibelhenviisning vedrørende den eller de scener, som Lucie Ingemann her skildrer. Mødrene til de to drengebørn, Jomfru Maria og Elisabeth (der altså var mor til Johannes), var slægtninge, og det er højst tænkeligt, at de har ført deres børn sammen. Blomsterkransen er i denne sammenhæng formentlig et symbol hellighed. Om muslingeskallen skriver Thorvaldsens Museum på deres hjemmeside: *Muslingeskallen er et lån fra den ikonografi, der knytter sig til Johannes Døberen og hans udøvelse af dåben i Jordanfloden.* ~ Skitsen er placeret i Skitsebogen side om side med skitserne til alle altertavlerne, uagtet at det ikke er en altertavle, men har tilhørt Ingemann (af hvilke der i alt er to religiøse motiver i Skitsebogen). Når der er en skitse (og dem er der to af her), er der også et maleri, men i disse tilfælde kendes ingen af dem. Tegningen nederst th. er på det nærmeste sammenlignelig med skitsen øverst th., men her er en lidt anden tekst (ikke medtaget i forbindelse med gengivelsen af billedet): *Den lille Johannes lægger en Blomsterguirlande om det sovende Jesusbarn. Det er en Overgang til mine kirkelige Billeder. Blomsterne og Børnene er i Forening Hovedsagen.*

Th. ses en skitse med en tekst, som er dækkende for to altertavler (hvilket er det eneste tilfælde), og det er raderingen tv. så også. Kirkerne er Sorterup på Sjælland (se billedet nedenfor) og Give i Jylland (se næste side). Teksten under skitsen: *St. Johannes 17 Cap 11 V. Christus, som nedbeder Velsignelse over Menneskeslægten. Altarbillede i Give i Jylland 1847. Samme Billede har jeg 1835 malet tidligere til Sorterup. Det var større, men mindre godt udført en[d] Ovenanførte, hvori Compositionen er lidt anderledes.*

Teksten på dette billede er fra det lille maleri på næste side

Altertavlen til venstre er en af de få, der stadig er placeret på sin oprindelige plads, her Sorterup Kirke. Da undertegnede for mere end 30 år siden rejste Danmark tyndt for at studerede Lucie Ingemanns altertavler, havde kun syv kirker tavlerne placeret ved alteret. Den seneste undersøgelse er foretaget af Jette Lund (se note 2, s. 118), som skriver, at der stadig er syv altertavler i brug, men at en er udgået og en kommet til (Torkilstrup ↔ Særslev).

Altertavlen tv. er fra Give Kirke. Th. et udsnit, måske tænkt som en gave til præsten, som var Jens Christian Schousboe (1805-1881), ansat 1835-50. På bagsiden af dette Christus-portræt har Lucie Ingemann skrevet: *Christus=Hoved, henhørende til mit Maleri i Give Kirke [1847] af Lucie Marie Ingemann fød Mandix (afbildet på foregående side). Det lille portræt ejes af Kr. Nielsen.*

Altertavlen til Tersløse Kirke eksisterer formentlig ikke, med mindre den befinder sig i et privat hjem, og fordi der både findes en radering og en skitse véd vi, hvordan den har set ud. Under skitsen har Lucie Ingemann skrevet: *St. Luca Ev. 14 Cap 51 til 52. Himmelfarten. Altarbillede i Tærsløse. Malet 1835.* Værket *Danmarks Kirker* skriver: *I den store maledede træramme med to søjler og trekantgavl, indsattes 1836 et Φ maleri forestillende Himmelfarten, malet af Lucie Ingemann.*

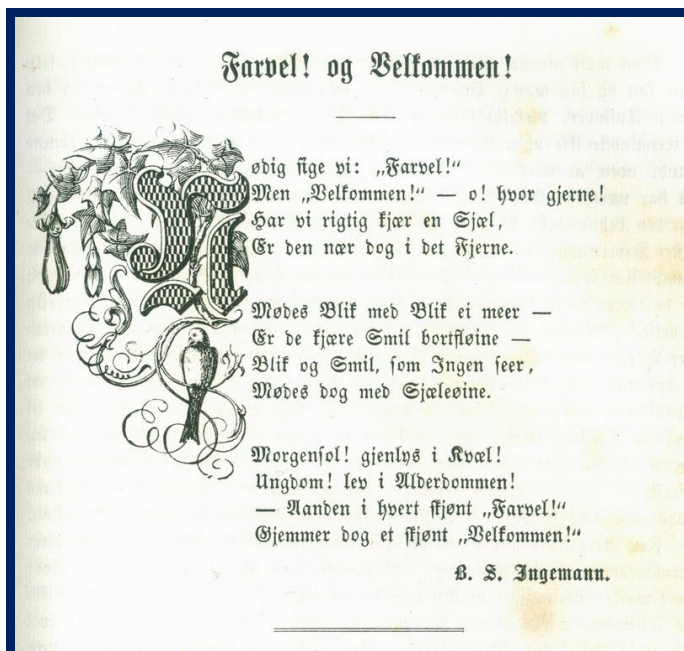
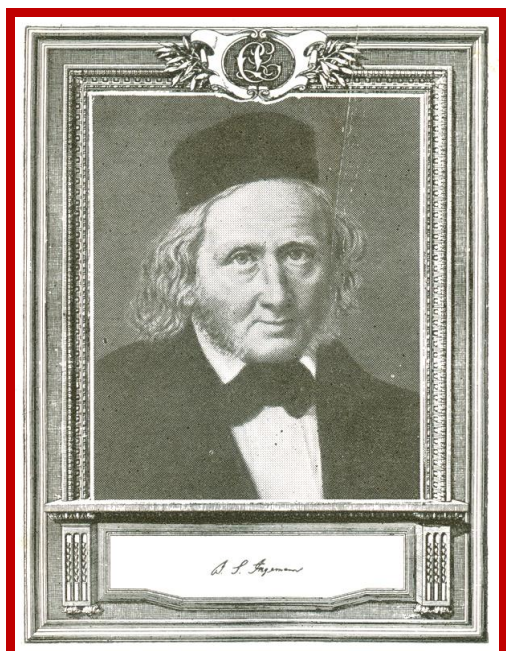
Kr. Nielsen

Sct. Mikkel's Kirke i Slagelse ~ Håndkoloreret postkort fra 1908.

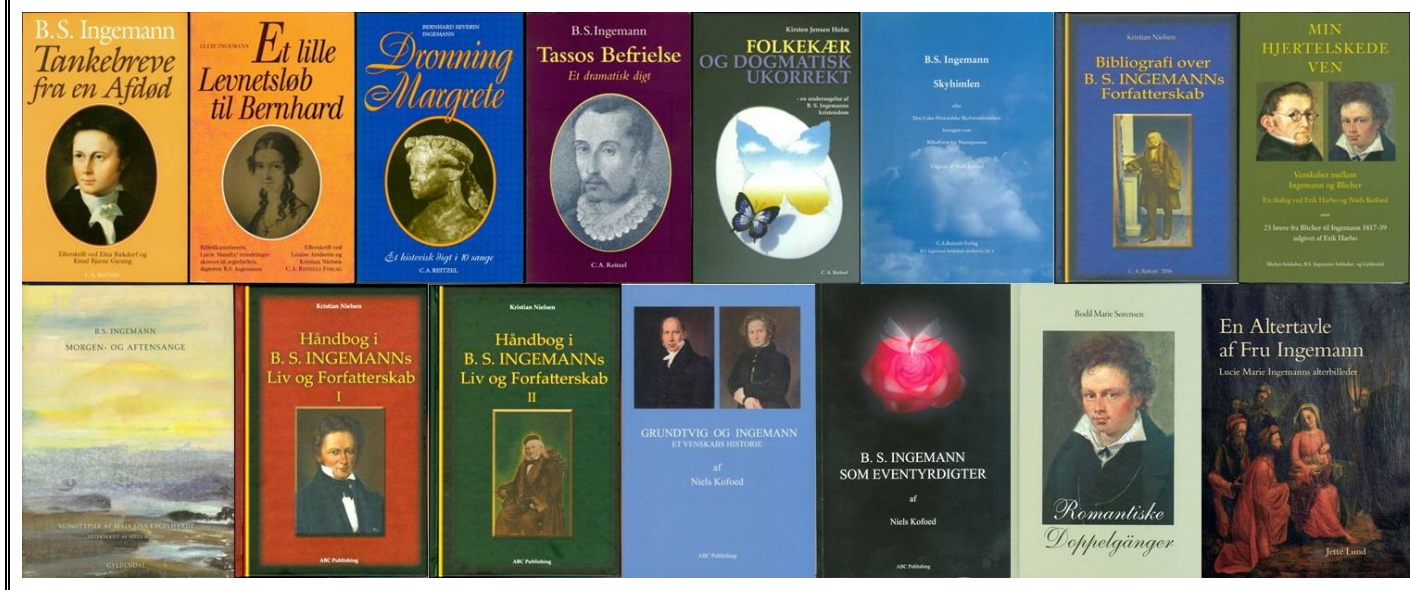
Her blev Ingemann konfirmeret 1. søndag efter påske 1804 og hertil leverede Lucie Ingemann en meget stor altertavle, malet 1850 eller 1852 - med henvisning til Markus, 11.25.

Til venstre herfor lå *Slagelse Latinskole*, hvor Ingemann tilbragte skoletiden fra 1800 til 1806.

Det velkendte portræt af Ingemann efter Marstrand, her i en gengivelse fra Ingemanns *Morgen- og Aftensange og andre Digte*, u.å. (Det kgl. Bibliotek daterer bogen til "[1931]"). *Guldbøgerne*. Portrættet er her indfattet i en empirieramme med noget, der kunne ligne et monogram over Ingemanns hoved, samt underskrift i faksimile. ~ Betydningen af digtet til højre kan med god grund anvendes i dag, som det kunne på Ingemanns tid og til alle tider. Det er trykt i *Danmarks illustrerede Almanak for 1860*, s. 37. I det samme bind (s. 12-16) er en artikel af Claudius Rosenhoff i anledning af Ingemanns 70-årsdag den 28. maj 1859. Desuden et litografi efter Marstrand (samme som førnævnte uden ramme) samt en tegning af det *Guldhorn*, Ingemann modtog på dagen; herom står der bl.a.: *Det kostbare og smagfulde Guldhorn selv er besat med nogle og halvfjerdsindstve Ædelstene: Brillanter, Smaragder og Rubiner, men der står fejlagtigt, at Pastor Boisen fra Kjøbenhavn overrakte Digteren Hornet i Deputationens Navn, og det var det som bekendt ikke, men unge kvinder.*

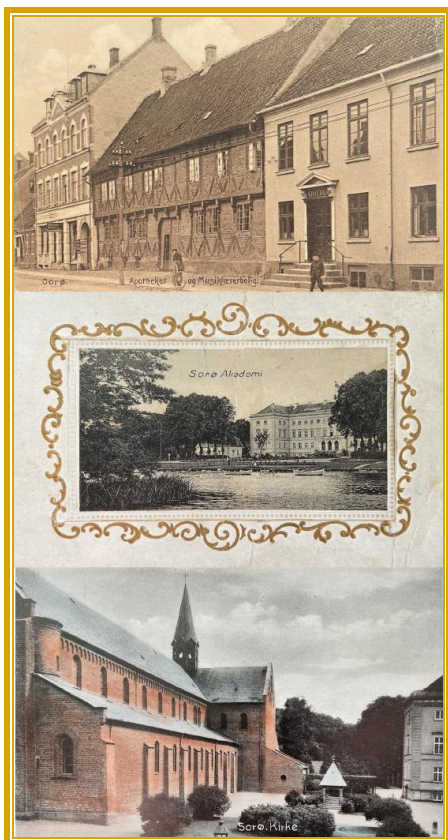
Selskabets Skriftserie

Ingemann-Selskabets Skriftserie tæller nu 15 bind. De er udgivet i perioden 1995-2018. Flere er udsolgt, men de resterende sælges billigt eller gives væk ved nogle af selskabets arrangementer, nu kun som "bagagerumssalg". Er man interesseret i køb, kan man henvende sig til Kristian Nielsen under møderne. ~ Det er fortsat muligt at bestille bøger via hjemmesiden: ingemann-selskabet.dk. Selskabets nyeste bog i skriftserien, Jette Lunds *En Altermavle af Fru Ingemann* (2018), koster kr. 175,-

Notitser

Der har været en del foredrag mv. om Ingemann i de første måneder af året 2022, og det kunne se ud til, at tendensen fortsætter. Kan en bustur fra **Randersgade, Kbh. Ø** friste, så er der mulighed for at gå i Ingemanns fodspor i Sorø, hvor man får en guidet rundvisning på **Sorø Museum, Sorø Kirke og Sorø Akademi**. Pris: 150 kr. Lørdag den 21. maj 2022, kl. 9-17. Kontakt kirkekontoret mandag til fredag kl. 11.00 - 14.00 på tlf.: 35 42 17 44 eller: rosenvaenget.sogn@km.dk

Det er disse tre historiske lokaliteter i Sorø der reklameres med ovenfor.

Næste nummer af *Tankebreve* vil være medlemmerne i hænde omkring 1. september 2022.

Modtag Nyhedsmail

Forud for alle møder sendes en *Nyhedsmail* ud til alle de medlemmer, som har tilmeldt sig denne ordning, og samtidig linkes det nye nummer af *Tankebreve*.

Der kan desuden være vigtige meddelelser, såsom ændringer i programmet, m.v. ~ Seneste nyt vedrørende *Kulturkalenderen* ~ og *Hjemmesiden* kan også læses i nyhedsmailen.

Send en mail til undertegnede på :

ingemann1859@gmail.com

Kr. Nielsen

Ingemann-Citater

Ingemanns *Høimesse= Psalmer til Kirkeaaarets Helligdage* (1825) har ofte været benyttet i denne spalte, da der altid er en salme, der passer til lejligheden. Nedenstående er skrevet til 6. søndag efter påske (1. tekstrække), som i år falder tæt på Ingemanns 233-års fødselsdag 28. maj, nemlig 29. maj. Den står som nr. XLIII, s. 78-80 i nævnte værk. Her er tre af fire vers af salmen.

Sjette Søndag efter Paaske

(Evang. Joh. 15 C. 26 V. og 16 C. 1 V.

Naar Trøsteren kommer)

Mel. Alene til Dig, Herre Jesu Christ !

*Han sidder hos Guds høire Haand,
Som al min Armod kjendte:
Forjættelsens og Trøstens Aand
Jeg stille vil forvente.
Ak, hvis den Trøster aldrig kom,
Al Verden blev mig Sjæletom:
Jeg maatte skue med Foragt
Kun Dødens Magt
I Jordens og i Himlens Pragt.*

*Fra Aanden kommer Syn og Sands
For hvad mig evig glæder;
Fra Aanden kommer Liv og Glands,
Og Fryd til øde Steder;
Fra Aanden strømmer Viisdom ud
Og Kjærlighed og Fred i Gud.
O Frelser, fra dit Himmerig
Nedsend du mig
Den Aand, som vidne skal om Dig !*

*O, da min Sjæl i Sandheds Glands
Om Dig skal Vidne bære;
Med himmelsk Syn og Sjælesands
Jeg skal din Viisdom lære;
Din Faders Magt og Kjærlighed
Da straalere fra hver Stjerne ned;
Da er jeg stærk, da er jeg riig:
Du styrker mig,
Og jeg al Rigdom har i Dig.*

Slagelse Ny Kloster, indviet 12. oktober 1859, formentlig med deltagelse af Ingemann, som havde skrevet digtet Ved Slagelse Klosters Indvielse. Den 12te October 1959. Postkort stemplet 1910.

Medlemskab kan tegnes ved henvendelse til kasserer Flemming Bruun: flemming.bruun@gmail.com eller via hjemmesiden: <http://www.ingemann-selskabet.dk/styled-11/Indmeldelse/> Selskabets konto i Nordea: 2863 - 6899 201 912.

Bogbestilling ved Kr. Nielsen på e-mail ingemann1859@gmail.com eller via hjemmesiden: <http://www.ingemann-selskabet.dk/Publikationer/Bogbestilling/>

Bestyrelsen pr. 19/9 2021

Peter Balslev-Clausen, formand
3034 7927 peter@balslev-clausen.dk

Johan de Mylius, næstformand
2532 4744 & 6595 8410
demyliusjohan@gmail.com

Kristian Nielsen, redaktør
2392 0133 ingemann1859@gmail.com

Helge Torm, sekretær
2993 1891 helge.torm@mail.tele.dk

Kirsten Jensen Holm
2148 8755 kirsten@holmhome.dk

Flemming Bruun, kasserer
6159 2860 flemming.bruun@gmail.com

Ann Furholt Pedersen
5786 5794 ann@soroe-akademi.dk

Suppleanter:

Jette Coste
5783 4015 jettecoste@gmail.com

Michael Foersom
8819 5726 hmfoersom@gmail.com

Redaktion af *Tankebreve*: Kristian Nielsen : ingemann1859@gmail.com
Hjemmeside : [ingemann-selskabet.dk](http://www.ingemann-selskabet.dk)

ISSN 2596-8408